

ОБРАЗНІ НАЙМЕНУВАННЯ СВЯТИХ В УКРАЇНСЬКІЙ РЕЛІГІЙНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті проаналізовано дескрипції – вторинні назви Господа Бога, Ісуса Христа та Матері Божої. Відзначено величезні можливості української мови у виборі дескрипцій та синонімів для образної номінації святих.

Ключові слова: дескрипції, вторинні образні назви, образна синоніміка, український релігійний текст.

Николай Лесюк

Образные наименования святых в украинской религиозной литературе

В статье анализируются дескрипции – вторичные названия Господа Бога, Иисуса Христа и Матери Божьей. Отмечаются огромные возможности украинского языка в выборе дескрипций и синонимов для образной номинации святых.

Ключевые слова: дескрипции, вторичные образные названия, образная синонимика, украинский религиозный текст.

Mykola Lesiuk

Vivid style denominations of saint in Ukrainian religions literature

The article analyzes descriptions – secondary picturesque style of naming God, Jezus Christ and Godmother. The Ukrainian language is found to be linguistically rich in applying descriptions and vivid synonymics.

Key words: descriptions, secondary picturesque, vivid synonymics, Ukrainian religions text.

Дивовижну творчу фантазію проявляють українські автори та перекладачі релігійних християнських текстів, коли йде мова про описові номінації, художні, образні найменування Господа Бога, Ісуса Христа, Матері Божої, Святої Родини, інших святих Христової церкви. Це вторинні назви, описові одиниці, так звані дескрипції (з англійського *description*, що означає опис, зображення), які використовуються для кваліфікації денотата за певною ознакою [1, с. 6]. Це своєрідні субститути офіційних антропонімів – власних назв, а правильніше було б кваліфікувати їх як синоніми до загальноприйнятих офіційних назв Господа Бога, Ісуса Христа, Матері Божої та ін.; в окремих випадках їх можна б трактувати і як вишукані, образні порівняння. За своєю структурою і семантикою дескрипції дуже різні, та ця їхня різноманітність може бути яскраво проілюстрована прикладами, які є в нашому розпорядженні. Якщо брати до уваги семантику цих образних найменувань, то всі вони зводяться до однієї, генеральної семи – відображення всесильної могутності й любові Господа Бога (Бога-Отця), Ісуса Христа (Бога-Сина) та Матері Божої до людей, але кожна з дескрипцій, кожне з образних найменувань розкриває нові грані в характеристиці образу Господа Бога, Ісуса Христа чи Пресвятої Матері Божої, глибоке захоплення людини, її благоговіння перед Ними, щире й безмежне повагу та любов до Божественних Осіб. Усі ці дескрипції складають практично безмежні, незамкнені синонімічні ряди, оскільки налічують сотні варіантів із великою кількістю базових, стрижневих слів. Тут ми можемо сміливо говорити про безмежні властивості української мови, її величезне лексичне багатство та широкі виражальні можливості, бо навряд чи ще якась мова має зустріти таку величезну кількість синонімічних образних номінацій, такі образні порівняння, асоціації, такі глибокі метафори, які зустрічаємо в українських перекладах Святого Письма, в українських молитвах, інших сакральних, богослужбових текстах, написаних українською мовою.

Можна стверджувати, що всі релігійні твори, які звеличують Господа Бога і Пресвяту родину, – Псалми, інші книги Святого Письма, а також молебні, акафісти тощо укладені вже українськими авторами, побудовані на паралелізмі, що є яскравою рисою релігійної літератури, тому вони такі багаті на порівняння, на синоніміку. Так, у Книзі Псалмів, яку справедливо вважають найпоетичнішою книгою світу, окремі лексеми мають

по кілька синонімів, а слово Бог – понад три десятки. І це дуже доречно, бо синоніми (це грецький термін, що означає *однойменний*), як відомо, прикрашають, урізноманітнюють писемне чи усне мовлення, їхнє використання свідчить про багатство мови, оскільки синоніми, хоч і близькі за семантикою один до одного, обов'язково чимось і різняться між собою, мають додаткові значеннєві відтінки, різний змістовий обсяг, різне емоційне забарвлення, відіграють різну стилістичну роль [3, с. 61].

Отже, в Псалмах Бог – це *Господь, Цар*, це старослов'янськи *Владика, Спаситель*, українське *Володар, Пастир, Суддя, Покрова, Сторож*, субстантивованій прикметник *Всевишній* і цілий ряд апелювативів та абстрактних понять, з якими порівнюється Господь Бог, зокрема: *гора, щит, скеля, твердиня, башта, вежа, сила, слава, спасіння, притулок, пристановище, прибіжище, світло, сонце, допомога, поміч, дорога, ріг* (гебрейське сила), *розкіш, тінь, доля, захист, охорона, фортеця* тощо [2, с. 135]. Сюди можемо додати ще дескрипції, виписані з інших джерел, зокрема, монолексемні у вигляді субстантивованих прикметників *Благий та Святий*, іменників *Творець, Чоловіколюбець*, старослов'янським *Створитель, Отець, Утішитель, Спас*; двокомпонентні: *Душа істини, Цар наш, Пастир добрий, небесний Цар, благий Господь, Скарб дібр*, старослов'янськи *Отець-Вседержитель, Життя податель, Отець наш, Господь животворящий, Отець небесний*. Багато із цих дескрипцій ужиті в кличному відмінку, тобто у формі звертання, але не будемо їх виокремлювати, оскільки це принципового значення не має. Як серед наведених, так і серед тих, які наводитимемо, є цілий ряд старослов'янських, які поки що не мають в українській сакральній літературі належних, адекватних відповідників, тому теж не будемо спеціально виділяти їх щоразу. Серед дескрипцій, що образно називають Господа, є три-, чотири- і багатокомпонентні, які складаються з різних частин мови: два іменники та сполучник (*Творець і Сотворитель*), два іменники і займенник (*Владика життя мого, Отець – уповання нам, Скарб усякого добра*), два іменники, займенник та прислівник (*Світло більше всякого світла, Успокоєння більше всякого успокоєння*), два іменники, займенник та сполучник (*Цар і Бог наш*), іменник і три прикметники (*Господь єдиний, благий, незлопам'ятний*), п'ятикомпонентна структура (*Радість більша від усякої радості*) та багатокомпонентні дескрипції (*Бог наш благий і чоловіколюбний, милостивий і добропривітний; Боже, Спасителю наш, уповання всіх кінців землі; Творець неба і землі і всього видимого і невидимого*) тощо.

У текстах молитов не завжди можна вловити, до кого саме звернена молитва, пісня – чи до Бога-Отця, чи до Бога-Сина, тому є цілий ряд дескрипцій, які можна трактувати по-різному – і як такі, що стосуються Бога-Отця, і такі, що стосуються Бога-Сина. Однак у більшості текстів звертання, просьби, моління тощо стосуються саме Ісуса Христа, і навіть побіжні вибірки дали понад 250 дескрипцій різноманітної структури – від одно- до багатокомпонентних. З однокомпонентних для вторинного іменування Ісуса Христа є тільки іменники *Спас, Спаситель, Владика, Життєдавець, Чоловіколюбець* та субстантивовані прикметники *Блаженний і Благословенний*. Значно більше тут **двочлених** дескрипцій, у яких Ісус Христос – це: *Бог істинний, Бог правдивий, Бог предвічний, Бог всемилостивий, Владика-Чоловіколюбець, Господь-Чоловіколюбець, Христос-Спас, Життєдавець Христос, Син Божий, Син Давидів, предобрий Господь, Божество незбагненне, найсвятіший Спаситель, Спас мій, Спаситель наш, Спас премилостивий, Спаситель світу, Цар могутній, Цар всемогутній, Цар предвічний, Цар пресильний, Цар преславний, Цар святий, Цар слави, Відкупитель грішників, Владика довготерпеливий, непереможний Владар, Пастир предивний, Пастир мій, Творець мій, Агнець Божий, Агнець непорочний, ада (пекла) переможець, ангелів Творець, царство непереможне, володарство безконечне, багатство незліченне, безустанна молитва, бідних потіха, вбогих одежа, вдовиць оборона, виховник чоловіколюбний, власть*

віковічна, галузочка миру, держава безмірна, джерельце чистоти, діточок охорона, зоря натхнення, втомлених поміч, дорога істинна, єдина правда, потіха грішників, потіха засмучених, потіха моя, потуга найвища, похвала найвища, прагнення моє, працюючих поміч, надія моя, надія безнадійних, надія певна, наука певна, напитек невичерпний, милість безмежна, молитва нескінченна, мореплавців керманіч, мудрість незглибима, любов невимовна, людей відкупитель, квіт запашний, книга премудрості, краса пресвітла, нечувана радість, пам'ять віковічна, перлина дорогоцінна, податель убогим, пекла переможець, світло моє, світло пресвяте, святиня відвічна, сила недосяжна, сила непереможна, сирітський захист, подив для ангелів, подорожних провідник, пожива живлюща, покірних наставник, поміч моя, Покрова радості, проповідник істини, риза світла, сівач невинності, скарб дорогоцінний, скарб нетлінний, ізбавитель душі, слава вбогих, слово невимовне, слово неспоглядне, сонце правди, теплота премила, самоцвіт коштовний. Автори молінь, звернених до Ісуса, підбирають найрізноманітніші епітети, щоб охарактеризувати Його: Ісусе *всесильний, Ісусе предвічний, предивний, премилостивий, преславний, пресолодкий, претихий, пречистий, пречудний, улюблений, Господь пребезсмертний, єдиний, безгрішний, могутній, всемогутній, найсвятіший* тощо.

Серед **трикомпонентних** є дескрипції різної структури. Це можуть бути іменник, прикметник та присвійний займенник (*Бог мій всемогутній, Владика мій премилосердний, Пастир наш предобрий, Пастир мій прецедрий, Цар мій всесильний, Спас мій премилостивий, Спаситель наш всемогутній, Творець мій преславний, Наставник мій предобрий, Хоронитель мій предобрий, слава моя велична*), іменник – прийменник – іменник або субстантивований прикметник чи дієприкметник (*Цар над царями, Володар понад володарями, Спасіння для світу, відкупитель для поневолених, для вірних благословення, для грішників спасення, для дівственних чистота, для монахів радість, для мучеників сила, для побожних потіха, для постників витривалість, для світу порятунок, для священиків насолода, потуга для володарів, провідник для заблуканих, рятунок для прародичів, дорога для спраглих, світло для заблуканих, хвала для патріархів світло серед темряви, затишок серед бурі, дорога до щастя, світло від світла*); два іменники та прикметник чи дієприкметник (*висот небесних Творець, Господь сил небесних, Пастир овечок заблуканих, Син Бога живого, Учитель віри непохитної, Податель життя безсмертного, відвічна любов Божя, невичерпна ріка любові, перлина вічної любові, пекельних сил переможець, полум'я любові Божої, світло великого натхнення, провіщений пророками Спаситель*); два іменники та присвійний чи інший займенник (*Датель життя нашого, веселість серця мого, душі моєї Утішитель, запорука нашого спасіння, Покров життя мого, серця мого радість, всіх довгів проститель, всякого створіння окраса, тіла мого здоров'я, ума мого просвітитель, пророцтв усіх здійснення*); особовий займенник і два іменники (*Ти бистрота розуму, Ти джерело розуму, Ти кріпость тіла, Ти насолода серця, Ти радість совісти, Ти світлість духа*); особовий займенник – іменник – прикметник (*Ти хліб живий, Ти вбрання весільне, Ти життя правдиве, Ти прагнення моє*), два іменники та сполучник (*Вчитель і Наставник*); два іменники і займенник (*Син – прибіжище наше*), іменник і два прикметники (*Син Божий єдинородний*); субстантивований займенник – прийменник – активний дієприкметник (*над усіма царюючий*).

По-різному укладаються елементи в **чотирикомпонентних** дескрипціях. Це може бути структура з двох іменників, прийменника та займенника (*життя по смерті моїй, надія в смерті моїй, опікун в юності моїй, похвала в старості моїй*); три іменники і сполучник (*неба і землі Творець, промінчик миру і любові, приклад жертви і любові, переможець смерті й ада*); три іменники та прийменник (*допомога в часі спокуси, перемога над тлінним світом, світло для грішного світу*); два іменники, прийменник та

прикметник (*стежечка для Царства Небесного, Месія для світу Божого*); прикметник, два іменники та займенник (*всемогутній Цар нашої родини*); два прикметники і два іменники (*слава велична Бога предивного*); два прикметники, іменник та сполучник (*пресолодкий і прещедрий Ісусе*), два іменники, займенник і сполучник (*зіронька і радість наша*); два субстантивовані прикметники, іменник і сполучник (*Суддя живих і мертвих*).

П'ятикомпонентні дескрипції мають різноманітну і довільну структуру. Найчастіше тут уживається дескрипція з прикметника, особового займенника, іменника в називному відмінку, прийменника та іменника (чи субстантивованого прикметника) в родовому відмінку: *всесильний, Ти рятунок для прародичів; предвічний, Ти для грішників спасіння; предивний, Ти для мучеників сила; премилосертний, Ти для постників витривалість; премилостивий, Ти для священників насолода; преславний, Ти потуга для володарів; пресолодкий, Ти для побожних потіха; пресолодкий, Ти хвала для патріархів; пречистий, ти для дівственних чистота; пречудовий, Ти подив для ангелів*. Ці структури можуть мати незначну модифікацію: *улюблений, Ти пророцтв усіх здійснення*. Із наступних десяти п'ятикомпонентних дескрипцій в будові своїй повторюються лише дві, що мають по три іменники, займенник і прийменник: *Господь, світло понад усі світила; захорона нам від сил диявола*. Усі ж інші мають кожна свою структуру: *Радість понад усяку земну радість; Розрада моя на суді твоїм; Ти Схід всіх сходів сонця; Ягнятко невинне серед світу грішного; О Ісусе, Сину Бога Вишнього; О пресолодкий і всещедрий Ісусе; предвічний Царю Утішителю, Христе правдивий; понад всіх святих Святіше Слово*.

Шестикомпонентні дескрипції також мають різні схеми, які не повторюються: *Ти світло від усякого світла ясніше; Всесильний Владарю і Господи, переможцю пекла; Господь мій єдиний предобрий і милостивий; Спочинок, кращий від усякого земного спочинку*. У склад багаточленних дескрипцій, у тому числі й шестикомпонентних, можуть входити навіть підрядні означальні та займенниково-означальні речення: *претихий, Ти правда, що облуду проганяє; допомога всім, хто до тебе прибігає; лікар для всіх, хто потребує помочі; Ти Цар, що силу всіх перемагаєш; новонароджене Дитятко, яке нам дарувало життя; Світло для тих, хто тебе шукає*. Серед образних найменувань Ісуса Христа виявлені також дві семі-, дві восьмі- та одна дев'ятикомпонентна дескрипції: *Ти здобуток для всіх, що тебе шукають; Ти спасіння, що триває по віки вічні (семикомпонентні); Господь єдиний, предобрий, що забуває про людську злобу; як те ягня непорочне, вигодуване в лоні Марії (восьмикомпонентні) та дев'ятикомпонентна – щит та охорона для тих, хто до тебе прибігає*.

Надзвичайно широким є арсенал образних найменувань **Матері Божої**. Божа Мати в опрацьованій релігійній літературі [4] – це: *Богородиця, Богоматір, Богомати, Владичиця, Діва*, субстантивовані прикметники *Пречистая, Благая, Блаженна, Благословенна*, це (**двокомпонентні**): *Богородиця Діва, Пресвята Богородиця, Пресвята Діва, Пречистая Діва, Небесна Мати, Благодатна Марія, Непорочна Діва, Богородиця Премилосердна, Владичиця-Богородителька, наша наставниця, провісниця сонця, Невіста неневісна, віночок чистоти, брама спасіння, Божественна трапеза, вірних спасіння; Всеблагопомічна, Пречиста (субстантивовані прикметники); Вселенної похвала, всемірне світло, всіх прибіжище, всіх радість, всіх уповання, дівоцтва підпора, двері небесні, голодуючих кормителька, голубка неосквернена, єднання роз'єднаних, жива святиня, життя нескінченне, земля обіцяна, зоря досвітня, квітка нетлінності, лілейка вічнорозцвітаюча, мучеників слава, надія безнадійних, найліпша Мати, неопалима купина, непереможна Владарка, обіцяне спасіння, охорона дівам, переслідуваних пристановище, пісня неоспівана, потіха заплаканих, прибіжище грішників, пригнічених заступниця, пророками проповідувана, пророцтво Ісаї, радість невимовная, річечка милосердя, ручка*

всезолота, скитальців потіха, скромності похвала, сльозинка покаяння, світильник золотий, світлопромінний світильник, сумнівів розвіяння, храм Господній, Цариця неба, чудотворна криниця.

Трикомпонентні: Пресвята Діва Марія; Всеніта, Пресвятая Богородиця; Мати Бога Вишнього; Мати Божої благодаті; Мати зорі незаходимої; Мати предвічного Слова; Мати предвічної любові; Мати Христа Господа; Матір Бога нашого; Матінка Царя безсмертного; Матір і заступниця; Матінка моя небесна; Матінка повна милосердя; найдорожча наша Матінка; Мати ягнятка і пастиря; Преславна Приснодіва Марія; Престол Царя-Господа; Престол мудрості Божої; Провидіння Божого скарбниці; апостолів слава безупинна; арфа життя вічного; багатьох гріхів прощення; Благословенна між жінками; блискавка для нерозкаяних; бурями гнаних пристань; величного таїнства брама; веселість усіх поколінь; виховниця виховника чоловіколюбного; внутрішнього голосу покликання; воплощення Бога Предвічного; Воскресіння прообраз ясний; всемилостива Діва Марія; всіх скорбних радість; всього світу очищення; галузка рослини нев'янучої; галузочка весільної радості; говіння духу монашого; голубонька Царства Небесного; гора, тінню сповита; джерело ріки повноводної; джерело розуму неземного; джерельце благодаті Христової; Діва над дівами; Діва непорочно зачата; дівиць виховниця чудова; Діва благодаттю сповита; добра вихователька дів; дорога небесна щастя; душі наших захисниця; душі моєї спасіння; Євних сліз осушення; єдина і Благословенна; жайворонки світанкового промінчика; запах пахоців Христових; запашина квітка дівицтва; засмучених радість скорая; заступниця всіх християн; Знамення, проголошене Ісаєю; започаткування чудес Христових; захорона від невір'я; квіточка життя безсмертного; колісочка Бога Небесного; колісочка наша пресвята; кошара овець духовних; лоно божественного втілення; марної слави пониження; молитва, Господу мила; надія добра вічного; надія моя, Богородиця; надія у терпіннях; найдорожча перлинка любові; небесне миро духовне; Невіста, Діва чистая; приємне молитви кадило, субстантивовані прикметники Присноблаженна і Пренепорочна; Чиста і Благословенна; пристань плавби життєвої; непорушна вежа церкви; кивот, оцінюваний Херувимами; об'явлене світові Знамення; непохитна опора держави; нечистої сили пагуба; одкровення вічного сяйва; оселя Христового Духу; основа правд віри; охорона для вірних; охорона Церкви святої; основа віри непохитна; подателька Божої ласки; подвижників сила непереможна; Покрова діточок Божих; полум'я Божої любові; прекрасне творіння Господа; премудрості Божої вмістилище; проміння сонця духовного; прообраз животворної купелі; пророцтв усіх здійснення; роду людського поправа; світанок дня таїнственного; світле пізнання благодаті; світлиця непорочного подружжя; світлиця Божої ласки; свята над святими; скарб життя невичерпний; скарбничка Божого провидіння; служебниця гостини святої; слава правовірних всечесна; спасаюча рука помочі; спокій і досконалість; судді праведного убагання; сяйво світла негасаючого; Ти світло пречудне; тиха ранішня молитва; тіла мого оздоровлення; у сумнівах потіха; хоронителька дітей своїх; хустина Божої слави; Цариця моя преблага; Цариця неба і землі; чаши життя християнського; субстантив. прикм. чудо для ангелів предивне; чудова Панна Небесна; ясна одежа духовная.

Чотирикомпонентні: Пресвята Владичиця наша Богородиця; Мати Христа Бога нашого; Адама з упадку піднесення; блискавка, що душі прояснює; від скверни гріховної очищення; відвага в боротьбі життєвій; вінок коштовний володарів побожних; вірних провідниця до мудрості; вічна колісонька Ісусика-Дитяти; Діва від серафимів славніша; Діва від херувимів світліша; драбинка до вічного щастя; захисниця від учинків зіпсуття; захист від ворогів невидимих; Знамення – Мати Божественного Дитятка; Знамення духовних очей наших, для вірних похвала найвища, для невірних новина нечувана, душі

святих дівственна окраса, субстантивовані частини мови єдина чиста і благословенна; життя, повне таїнственної радості; заступниця перед справедливим суддею; кивот, Святим Духом позолочений; кивот, що очікував Избавителя; ключ до Царства Христового; купіль, що сумління обмиває; мешкання Бога і Слова; море, що фараона душевного потопило; молитва із глибини серця; найсвятіша предвісниця Божого слова; найсолодша молитва неземної благодаті; найщиріше бажання нескінченної любові; намолена вервиця безнастанної молитви; натхнення віри і побожності; наша заступниця і покровитиелька; невичерпне миро ласк Божих; немічних покров і заступниця; найглибше відчуття Божого задуму; найкраща квіточка садочку Божого; наймиліша всього світу заступниця; О красо Престолу Божого; об'явлення для нас грішних; оборона від злих думок; Покрова чистоти і смиренності; плодове дерево вічних дарів; поразка, тяжка для диявола; одуховлений кивот Господньої святині; основоположниця духовної обновы; палаючий вогник наших сердець; перемога над злими духами; піднесена молитва до Господа; повірниця тайн, мовчанкою вкритих; пожива, що манну заступила; похвала чесна священиків богомільних; розрада в наших журбах; розум, що світ дивує; серце, що любов'ю зігриває; сила, що знищила пекло; сонце правди і добра; сонце, що діточкам показалося; сповнення всіх добрих бажань; таємниця для спасіння відкрита; тепло ладану постійної молитви; світло небесне Бога Предвічного; Цариця понад ангелів прославлена; Цариця сотворінь усього світу; цінний скипетр Царя Христа.

П'ятикомпонентні: Всесвята Діва, Знамення Мудрости Божої; безпечна схованка від думок лукавих; благовоління Боже для смертних людей; в невимовну постанову Божу втаємничена; висота для людського розуму недосяжна; довір'я смертних людей до Бога; драбина небесна, що Бог зійшов нею; духовна оаза для монашого життя; духовна прохолода від спеки життя; земля молоком і медом текуча; ключ, що райські двері відмикає; корабель тих, що хочуть спастися; лампада, що світить вогнем незгасимим; любов, вища понад усі бажання; Мати премилосердна для нас немічних, милосердна і милостива для людей; наймиліша Мати і моє прибіжище; наймудріша вихователька немічних і заблуканих; найсвятіша з святих, прославлювана серафимами; нев'януча гілка, що завітла безсмертям; нива, що родить багатство милосердя; дзвін милосердя, добра і любові; Знамення і Престол Мудрости Божої; образ ясний, що душі оновлює; осідок преславний суцього на серафимах; піднесення рук до Отця Небесного; покірних і понижених велика заступниця; покров світу, ширший від небес; покров світу, ширший від облаків; Пресвята Богородиця, потіха сердець наших; пресвята колісниця суцього на херувимах; пресвята, що утихомирює страждучі серця; сама носима Його, Синовими руками; світило, що грішні серця просвічує; скеля, що спрагнених життям напоїла; Ти стала Престолом Царя Господа; Ти, що життя ангелів показала; трапеца, пребагата на дари помилування; царський жезл і правиця Христа; Цілителька від недуг і пристрастей.

Шестикомпонентні: Владичиця наша, що спасає нас грішних; Діва над Дівами і Мати моя; глибина і для ангельського розуму непроглядна; деревина яснолиста, що багатьом дає захисток; зірничка, що просвічує нас Духом Святим; любов і лагідність до нас грішних; любов, що рани і скорботи цілює; миро, що мирує нас благодаттю Христовою; місто великого Царя на висотах небесних; О Маріє, Діво й мати Божо!; святиня, що мешкає у серцях наших; струмочок, що омиває землю, гріхами осквернену; Ти для світу радість і примирення; Цариця, Владичиця, по Бозі Царі царююча; Цариця, що кличе світ до покаяння; чаша, що з неї радість черпаємо; човник, що пливе до Творця Предвічного.

Семикомпонентні: провідниця, що веде нас до Царства Небесного; дерево, що родить овочі на поживу вірним; заступниця для всіх, що до Тебе прибігають; звеселяюча радість преподобних матерів і святих дів.

Восьмикомпонентні: від сходу і заходу сонця всіма вірними прославлювана; Діва, що викупила нас своїм стражданням від неволі; захист сиріт, іноземців пристановище, засмучених радість, скривджених покровителька; здійснення Його пророчих слів, чудовий псалтир і гарфа; міст, що суцях на землі веде до неба; посередниця, що не покинула нас після свого успення; стовп вогнений, що суцям у темряві дорогу показує; Ти, що молитви до Престолу мудрости Божої спрямовуєш.

Дев'ятикомпонентні: всехвальна Мати, що породила понад всіх святих святіше слово; захист і покров, що не ховається від нашого прибігання; зодягнена в сонце, сяюча благодатною славою на всю вселенну; Матінка Неба і землі, що у Всевишнього славі перебуває.

Остання дескрипція складається аж із **14 елементів**, цілого набору тих, які вже виступали в інших кількісних варіантах: Цариця наша преблага, надія наша, Богородиця, захист сиріт, іноземців пристановище, засмучених радість, скривджених покровителька!

Синонімічний ряд абстрактних понять, з якими порівнюється Божа Мати, налічує близько 80 лексем, зокрема бажання, благовоління, веселість, висота, відвага, глибина, говіння, довір'я, досконалість, єднання, життя, захист, захорона, здійснення, знамення, краса, лагідність, любов, надія, натхнення, новина, оборона, одкровення, оздоровлення, окраса, опора, основа, охорона, очищення, перемога, піднесення, підпора, пізнання, пожива, покликання, покров, потіха, похвала, примирення, пристановище, провісниця, проміння, прообраз, пророцтво, прохолода, прощення, радість, розрада, розум, світло, святиня, сила, слава, спасіння, спокій, схованка, таємниця, тепло, убагання, храм, чудо та інші.

Близько сотні лексем налічує синонімічний ряд різноманітних апелювативів, які є стрижневими словами в образних дескрипціях Матері Божої. Це, у першу чергу, іменник *мати*, який виступає майже в тридцяти дескрипціях, а також: *арфа, блискавка, брама, вежа, вервиця, вихователька, вінок, віночок, владарка, вогник, галузка, галузочка, гілка, голубка, голубонька, гора, двері, дерево, джерело, джерельце, дзвін, дорога, драбинка, жайворонок, жезл, захисниця, земля, зірничка, зоря, кадило, квітка, квіточка, ключ, колисонька, колисочка, колісниця, корабель, кошара, криниця, лампада, лілейка, лоно, миро, молитва, море, наставниця, невіста, нива, одежа, панна, перлінка, пісня, покровителька, посередниця, пристань, провідниця, річечка, рука, ручка, світило, світильник, світлиця, скарб, скарбниця, скарбничка, скеля, сльозинка, сонце, стовп, струмочок, трапеза, хоронителька, цариця, цілителька, чаша, човник та цілий ряд інших. Приблизно такий же набір ключових слів і в дескрипціях, що описово називають Ісуса Христа.*

Як бачимо, у складі образних найменувань Ісуса Христа та Пречистої Діви Марії є лексеми чи форми слів, які не завжди відповідають нормам української літературної мови; є в складі дескрипцій чимало старослов'янізмів, але їх справді є чимало в релігійній літературі, в офіційних текстах – українських перекладах Святого Письма, Євангелія, молитов тощо. Та це проблема, яку треба вирішувати на офіційному рівні, під егідою Інституту української мови НАН України, з участю ієрархів українських церков. Деякі із старослов'янізмів стали настільки звичними в богослужбових текстах, що їх переклад українською навіть важко уявити. Наявність тих чи інших слів чи їхніх форм залежить також від автора тексту, від його „орфографічної” орієнтації. Є автори, які схильні дотримуватися українського правопису 1929 року, які надають перевагу старослов'янським традиційним виразам і словам. Отже, для українських християн необхідно вирішити глобальну проблему – кодифікацію релігійних богослужбових текстів і щоденних молитов, а вирішити цю проблему можна тільки спільними зусиллями мовознавців та очільників українських християнських конфесій. Що ж до матеріалу,

запропонованого в цій статті, то це була тільки його репрезентація, а всебічний його аналіз, докладніша класифікація ще чекають своїх дослідників.

Література

1. Бабій Ірина. Комунікативно-прагматичні параметри дескрипцій у текстах „малої прози” кінця XX – початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Івано-Франківськ, 2007.
2. Лесюк Микола. Мова і стиль українських перекладів Книги Псалмів // Біблія і культура : зб. наук. статей. – Чернівці : Рута, 2000. – Вип. 2. – С.133–137.
3. Сучасна українська літературна мова : Лексика і фразеологія. – К.: Наук. думка, 1973.
4. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту : Українське біблійне Товариство, 1992; Акафісник до Пресвятої Родини. – Львів : Стрім, 2006; Молебні та акафісти до Пресвятої Богородиці та Господа Нашого Ісуса Христа. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2004; *Роман Ярошенко*. Акафісти. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2002.